

บทที่ 5

การวิเคราะห์ภาระภาษี

1. ความนำ

การวิเคราะห์ภาระภาษีเป็นการพิจารณาผลของการจัดเก็บภาษีอากรต่อการกระจายความเป็นธรรมในสังคม การศึกษาในบ้านนี้จึงเป็นการพิจารณาแนวความคิดต่าง ๆ ที่ช่วยในการค้นหาคำตอนเกี่ยวกับผลของการจัดเก็บภาษีอากรต่อการกระจายรายได้ว่า ภาษีต่างๆที่รัฐบาลจัดเก็บผลกระทบต้องของภาระภาษีขึ้นสุดท้าย(ultimate burden)ตกอยู่กับใคร เป็นจำนวนเท่าใด ทั้งนี้ เพื่อนำเอาผลของการภาษีที่วัดได้ หรือคำนวณได้นั้น ไปพิจารณาถึงผลของการจัดเก็บภาษีอากรต่อการกระจายรายได้ในสังคม

ขอบเขตการศึกษาในบ้านนี้ประกอบด้วย ภาษีและจุดการจัดเก็บภาษีเพื่อให้นักศึกษาได้ทราบว่า ในระบบเศรษฐกิจหนึ่งมีภาษีอากรชนิดใดบ้าง และรัฐบาลจัดเก็บภาษีนั้น ๆ จุดใด จัดเก็บจากใครหลังจากนั้นจึงศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับภาระภาษี วิธีการวิเคราะห์ภาระภาษี ตลอดจนการวิเคราะห์การลดภาระภาษีและเทคนิคการวัดภาระภาษี เพื่อให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ภาษีอากรต่าง ๆ เหล่านั้นใครเป็นผู้รับภาระภาษีที่แท้จริงและส่งผลต่อการกระจายรายได้ในสังคมอย่างไร

2. ภาษีและจุดการจัดเก็บภาษี

การจัดเก็บภาษีอากรของรัฐบาลนั้น รัฐบาลอาจเลือกจัดเก็บภาษีชนิดต่าง ๆ ได้มากน้อย ทั้งนี้เพื่อให้ภาษีเป็นเครื่องมือที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ (1) การเป็นแหล่งรายได้เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่าย (2) การเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อลดความผันผวนของระบบเศรษฐกิจ (3) การเป็นเครื่องมือในการกระจายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและยกระดับสวัสดิการให้สูงขึ้น (4) การบังคับการออมเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ใช้เงินออมเป็นเงินทุนใน

การสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การขยายตัวทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น และ (5) เป็นเครื่องมือในการจัดสรรการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อสวัสดิการสูงสุดของ สังคมส่วนรวม

ชนิดของภาษีอากรที่รัฐบาลอาจเลือกจัดเก็บนี้ แบ่งได้เป็น 2 หมวดใหญ่ๆ คือ 1. หมวดแรก เป็นภาษีอากรที่รัฐบาลจัดเก็บบนกระasseการ ให้ผลประโยชน์ของรายได้และการใช้จ่ายของหน่วยเศรษฐกิจ อันได้แก่ หน่วยครัวเรือน ในฐานะผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและในฐานะผู้บริโภคสินค้า หน่วย ธุรกิจ ในฐานะผู้ซื้อปัจจัยการผลิตและผู้จำหน่ายสินค้า หมวดที่สอง เป็นภาษีอากรที่รัฐบาลจัดเก็บ จากการถือครองทรัพย์สินและการโอนเปลี่ยนมือการถือครองทรัพย์สิน โดยเรียกเก็บจากผู้ถือครอง หรือในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีการซื้อขาย หรือเปลี่ยnmือการถือครองโดยการให้ก่ออาชเรียกเก็บจากผู้ ซื้อ หรือผู้ขาย หรือทั้งจากผู้ซื้อและผู้ขาย หรือจากผู้รับโอน

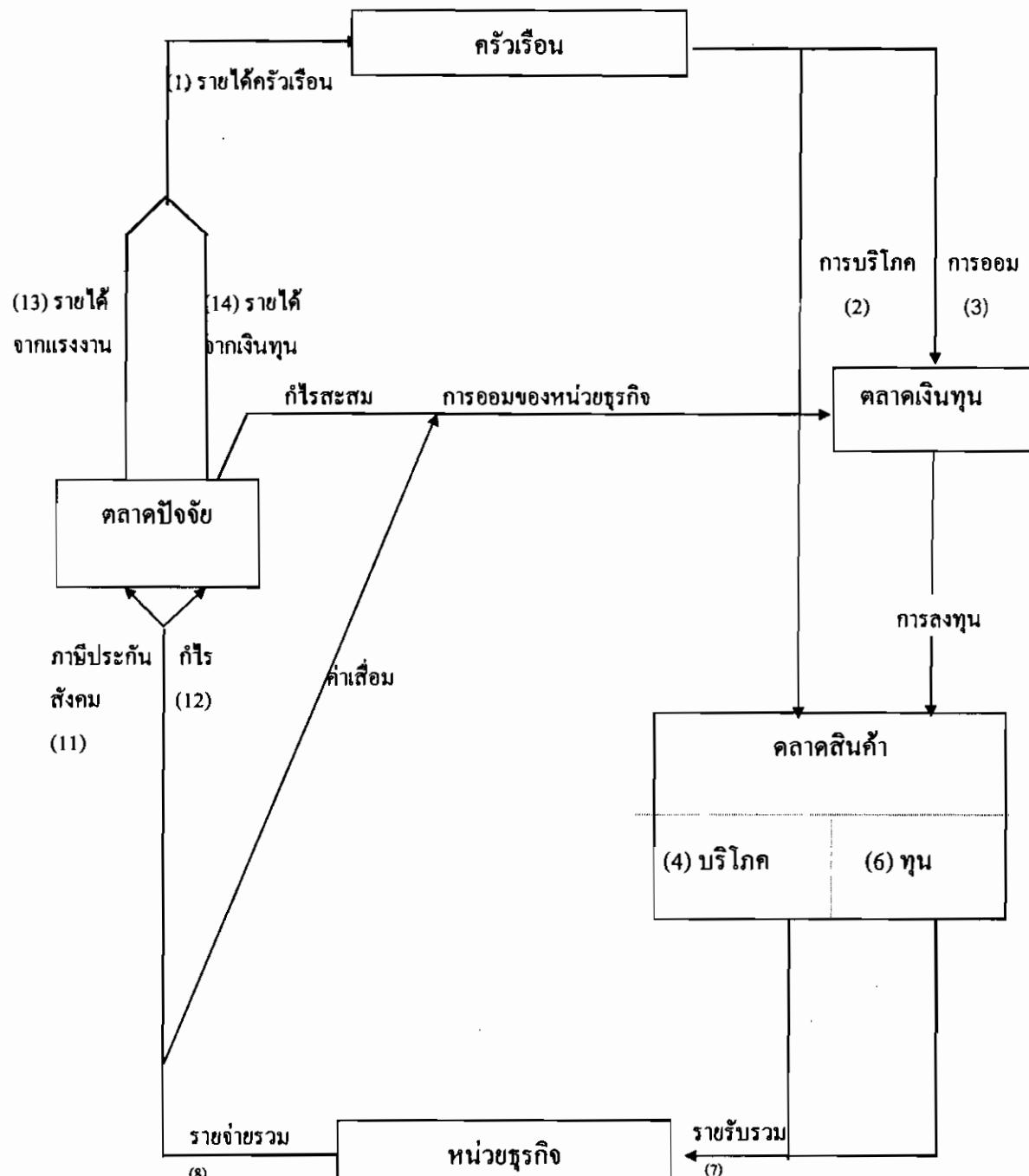
2.1 ภาษีที่เก็บบนกระasseการ ให้ผลประโยชน์ของรายได้และการใช้จ่าย

ภาษีที่รัฐบาลเก็บบนกระasseการ ให้ผลประโยชน์ของรายได้ และการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ ณ จุดต่างๆ มีดังนี้ (ดูแผนภาพที่ 5-1 ประกอบ)

- จุดที่ 1 เก็บภาษีจากรายได้รวมของครัวเรือน เรียกว่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมชาติ
- จุดที่ 2 เก็บภาษีจากการใช้จ่ายรวมของครัวเรือน เรียกว่า ภาษีการใช้จ่าย
- จุดที่ 3 เก็บภาษีจากการออมของครัวเรือน เรียกว่า ภาษีคอกเบี้ยเงินฝาก ภาษีเงินได้จากเงิน ทุน เป็นต้น

จุดที่ 4 เก็บภาษีจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค เรียกว่า ภาษีสรรพสามิต ภาษีการค้า ภาษี การขาย ภาษีมูลค่าเพิ่มแบบการบริโภค (consumption type VAT) เป็นต้น

- จุดที่ 5 เก็บภาษีจากการลงทุน เรียกว่า ภาษีคอกเบี้ยจากการถือหุ้น
- จุดที่ 6 เก็บภาษีจากการใช้จ่ายซื้อสินค้าทุน เรียกว่า ภาษีการค้าหรือภาษีการขาย
- จุดที่ 7 เก็บภาษีจากการขายสินค้าและบริการทุกชนิดของหน่วยธุรกิจ โดยไม่จำแนกว่า เป็น สินค้าบริโภคหรือสินค้าทุน เรียกว่า ภาษีการขายทั่วไป
- จุดที่ 8 เก็บภาษีจากการใช้จ่ายของหน่วยธุรกิจ โดยนิยมให้หน่วยธุรกิจหักค่าเสื่อมราคา เรียกว่า ภาษีมูลค่าเพิ่มแบบผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP type VAT)

แผนภาพที่ 5-1 กระแสไฟลวีบนรายได้ การใช้จ่าย และจุดการจัดเก็บภาษี

จุดที่ 9 เก็บภาษีจากการใช้จ่ายของหน่วยธุรกิจหลังจากหักค่าเสื่อมราคาออกแล้วเรียกว่าภาษีมูลค่าเพิ่มแบบรายได้ประชาชาติ (income type VAT)

จุดที่ 10 เก็บภาษีจากค่าใช้จ่ายในการซื้อขายแรงงานของนายจ้าง เรียกว่า ภาษีประกันสังคม

จุดที่ 11 เก็บภาษีจากกำไรของหน่วยธุรกิจ เรียกว่า ภาษีเงินได้นิติบุคคล

จุดที่ 12 เก็บภาษีจากเงินได้จากการใช้แรงงาน เรียกว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (เป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแบบแยกประเภทเงินได้)

จุดที่ 13 เก็บภาษีเงินได้จากเงินทุน เรียกว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (เป็นภาษีเงินได้อีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน แต่จัดเก็บแบบแยกประเภทเงินได้)

2.2 ภาษีที่เก็บจากการถือครองทรัพย์สินและการโอนเปลี่ยนมือการถือครองทรัพย์สิน

นอกจากรัฐบาลจะเก็บภาษีจากกระแสการไหลเวียนของรายได้แล้วการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจแล้ว รัฐบาลอาจจะเก็บภาษีจากความมั่งคั่งหรือการถือครองทรัพย์สินที่ประชาชนสะสมเอาไว้ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพย์สินที่มีด้วยกัน เช่น ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างและทรัพย์สินที่ไม่มีด้วยกัน เช่น เงินฝาก พันธบัตร หลักทรัพย์ เป็นต้น โดยจัดเก็บภาษีจากเงินได้ขั้นเกิดจากทรัพย์สิน และการจัดเก็บภาษีจากการโอนเปลี่ยนมือการถือครองทรัพย์สิน

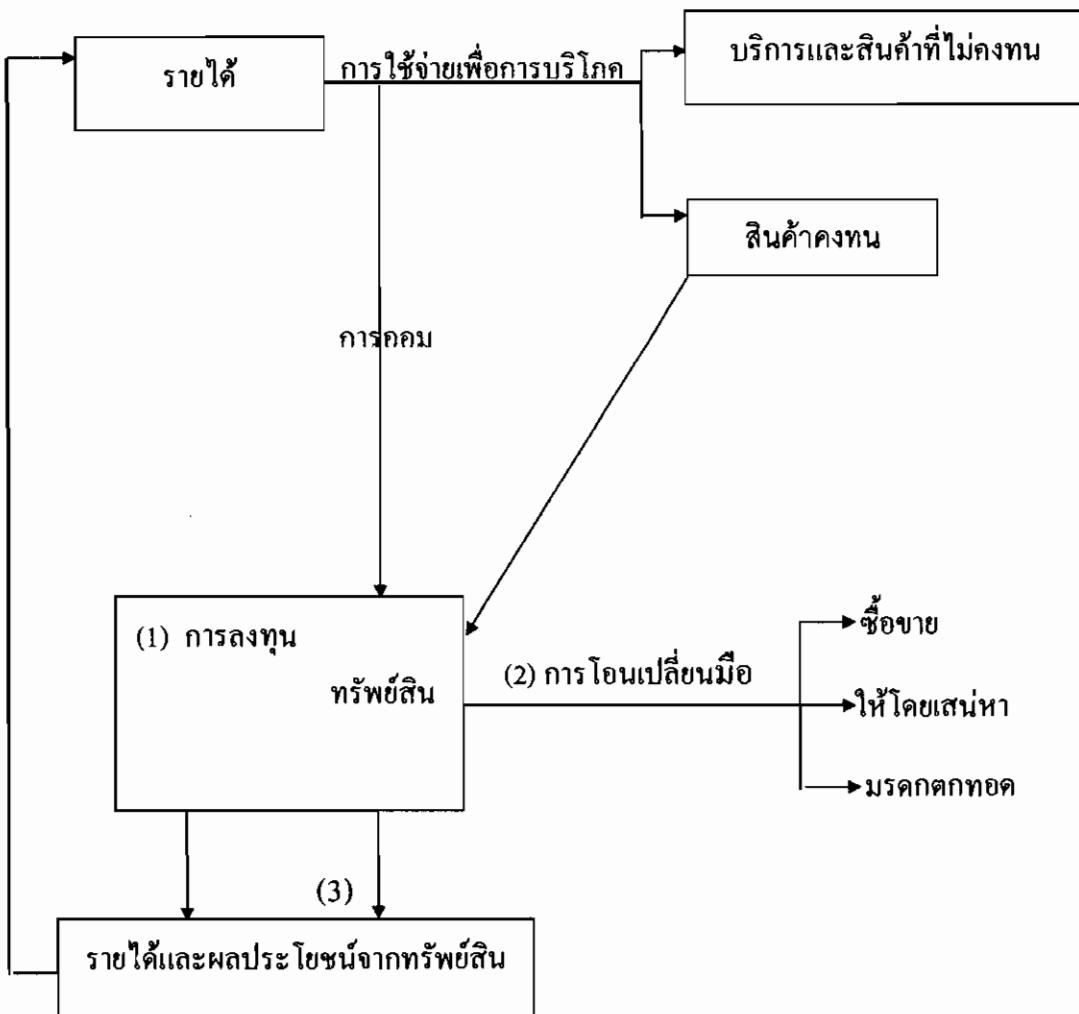
เมื่อเราพิจารณาจากกระแสการไหลเวียนของรายได้แล้วการใช้จ่าย จะเห็นว่า ความมั่งคั่งของครัวเรือนได้มาจากการออมและการใช้จ่ายบริโภคสินค้าคงทนสำหรับการออม เมื่อครัวเรือนนำเงินออมไปซื้อทรัพย์สินโดยตรง เช่น ที่ดิน หรือนำไปลงทุนในรูปทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น ซื้อหุ้นพันธบัตร เป็นต้น ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็จะมีรายได้และผลประโยชน์จากทรัพย์สินหรืออาจมีกำไรงานการซื้อขายเปลี่ยนมือ ดังนั้น ความมั่งคั่งจึงเป็นฐานภาษีที่สำคัญที่รัฐบาลใช้เป็นฐานจัดเก็บภาษี ซึ่งโดยทั่วไป จุดการจัดเก็บภาษีจากทรัพย์สิน รัฐบาลอาจกำหนดจุดการจัดเก็บได้ 3 จุด ดังนี้ คือ(ดูแผนภาพที่ 5-2 ประกอบ)

จุดที่ 1 เก็บภาษีจากทรัพย์สิน (property tax) การเก็บภาษีจากตัวทรัพย์สินนั้น ทำการประเมินจัดเก็บภาษีโดยใช้มูลค่าสุทธิของทรัพย์สิน เป็นฐานในการคำนวณภาษีต่อปี เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีโรงเรือน เป็นต้น

จุดที่ 2 เก็บภาษีจากทรัพย์สินที่มีการโอนเปลี่ยนมือ (wealth transfer tax) ทรัพย์สินที่มีประชาชนถือครองเมื่อมีการซื้อขายรัฐบาลก็อาจเข้าไปจัดเก็บภาษีได้อีกจุดหนึ่ง โดยเรียกเก็บภาษี หรือค่าธรรมเนียมการซื้อขาย เช่น ค่าธรรมเนียมการโอนกรรมสิทธิ์

จุดที่ 3 เก็บภาษีจากรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน (capital gain tax) ทรัพย์สินที่ประชาชนถือครอง นอกจากจะแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ยังให้รายได้แก่เจ้าของและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคมมีความเหลื่อมล้ำยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงเก็บภาษีจากรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน เช่น จัดเก็บภาษีจากค่าเช่า ดอกเบี้ย และเงินปันผล เป็นต้น

ผลกระทบของการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล จุดการจัดเก็บต่างๆดังกล่าวข้างต้น เราแบ่งผลกระทบของการจัดเก็บออกได้ 2 ด้านใหญ่ๆ คือ ประการแรก ผลกระทบทางด้านชุมชน (micro effect) ประการที่สอง ผลกระทบทางด้านมหาภาค (macro effect) ผลกระทบด้านมหาภาค ได้แก่ ผลกระทบด้านการกระจายรายได้ และประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร ส่วนผลกระทบด้านมหาภาค ได้แก่ ผลกระทบดับราษฎร์ได้ประชาชาติ การจ้างงาน ระดับราคาสินค้า และการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ ผลกระทบส่องต้านนี้จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ ผลกระทบด้านการกระจายรายได้ของมาตรการงบประมาณอันประกอบด้วยมาตรการด้านรายได้และมาตรการด้านการใช้จ่าย ขึ้นอยู่กับผลต่อระดับรายได้ประชาชาติและการจ้างงาน และต่อมาก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ ดังนั้น ใน การพิจารณากำหนดนโยบายรัฐต้องพิจารณาเป็นชุดนโยบาย เพราะนโยบายหนึ่งอาจส่งผลด้านการกระจายรายได้ที่ดีเยี่ยมแต่ก็ผลเสียด้านประสิทธิภาพและการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจหรือการจ้างงานจะเห็นได้ว่าเกิดการขัดกันของการบรรลุเป้าหมายในแต่ละด้าน อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ เราจะพิจารณาเฉพาะผลของนโยบายงบประมาณด้านรายรับแต่เพียงด้านเดียว เนื่องจากที่เราจะพิจารณากันก็คือ ภาระของนโยบายภาษีนั้นเอง

แผนที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของรายได้ การใช้จ่าย การสะสมทรัพย์สิน และจุดการจัดเก็บ

3. แนวความคิดเกี่ยวกับภาระภาษี

ภาษีทุกชนิดที่จัดเก็บจะกำหนดโครงสร้างภาษีเอาไว้อย่างชัดเจนว่า จัดเก็บภาษีจากใครใช้อะไรเป็นฐานในการคำนวณภาษี ใครได้รับการยกเว้นและสิ่งใดที่เป็นฐานภาษีที่ได้รับการยกเว้น และคำนวณภาษีจากฐานภาษีนั้น ๆ อย่างไร อัตราภาษีและวิธีการคำนวณภาษี รวมทั้งการหาข้อบุคคลใน

กรณีขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เสียภาษี และการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษี อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงเมื่อมีการเก็บภาษีชนิดใดชนิดหนึ่งผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะพยายามหลีกภาระภาษี ออกไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยการหลีกภาระภาษีไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนในตลาด แนวความคิดเกี่ยวกับภาระภาษีจึงจำแนกภาระภาษีออกได้ 2 ประการ คือ² ภาระภาษีตามกฎหมาย (statutory incidence) และ ภาระภาษีที่แท้จริง (economic incidence)

3.1 ภาระภาษีตามกฎหมาย

ภาระภาษีตามกฎหมาย หมายถึง จำนวนหนี้ภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมายต้องชำระกับรัฐบาลเก็บภาษีจากโครงบุคคลนั้นเป็นผู้รับภาระภาษีตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม โครงก็ต้นที่ถูกเก็บภาษีเข้าจะพยายามเลี่ยงภาษี หรือหลีกภาระภาษีไปยังบุคคลอื่นเพื่อให้ด้วงรับภาระภาษีน้อยที่สุด กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีจากหน่วยธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการในตลาดหน่วยธุรกิจจะหลีกภาระภาษีไปยังหน่วยครัวเรือนในฐานะเจ้าของปัจจัยการผลิต ซึ่งผู้ผลิตสินค้าจะครุ่นคิดว่าจะนำปัจจัยการผลิตให้ต่ำลง เช่น ลดค่าจ้างแรงงาน หรืออาจหลีกภาระภาษีไปยังหน่วยครัวเรือนในฐานะผู้ซื้อสินค้า โดยการบอกภาษีเข้าไปในราคасินค้า ส่งผลให้ราคาตลาดของสินค้านั้นสูงขึ้น

รูปแบบของการหลีกภาระภาษีจากธุรกรรมทางเศรษฐกิจ(economic transaction) ดังกล่าว ถ้าผู้ผลิตหลีกภาระภาษีไปยังครัวเรือนในฐานะเจ้าของปัจจัยการผลิต เรียกว่า การหลีกภาระภาษีไปข้างหลัง (backward shifting) แต่ถ้าผู้ผลิตหลีกภาระภาษีไปยังครัวเรือนในฐานะผู้บริโภค เรียกว่า การหลีกภาระภาษีไปข้างหน้า (forward shifting) อย่างไรก็ตาม เขาจะหลีกภาระภาษีไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับโครงสร้างของตลาด นั่นคือ ขึ้นอยู่กับลักษณะของส่วนอุปสงค์และส่วนอุปทานของสินค้าและบริการที่ถูกเก็บภาษีว่ามีความยืดหยุ่นมากน้อยเพียงใด

3.2 ภาระภาษีที่แท้จริง

ภาระภาษีที่แท้จริง หมายถึง ผลตอบแทนของภาระภาษี(ultimate burden)ที่บุคคลนั้นต้องรับไว้เนื่องจากไม่สามารถหลีกภาระภาษีไปยังบุคคลอื่นได้ ภาระภาษีที่แท้จริงนี้จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการกระจายรายได้ของบุคคลในสังคม เพราะการหลีกภาระภาษีนำไปสู่การกระจายรายได้ขึ้นสุดท้ายที่แตกต่างไปจากการกระจายรายได้เริ่มแรกก่อนภาษี การที่เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ภาษีชนิดนั้น ๆ ที่รัฐบาลจัดเก็บให้เป็นผู้รับภาระภาษี และรับภาระภาษีเป็นสัดส่วน

เท่าใดของจำนวนภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บจะมีประโยชน์อย่างมาก ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายภาษีของรัฐบาล

4. วิธีการวิเคราะห์ภาระภาษี

การวิเคราะห์ผลของภาษีต่อรูปแบบการกระจายรายได้ จำแนกวิธีการวิเคราะห์ห้ออกได้ 2 วิธี คือ การวิเคราะห์ภาระภาษีสัมบูรณ์ (absolute tax incidence) และ การวิเคราะห์ภาระภาษีเบรียบเทียบ (differential tax incidence)

4.1 การวิเคราะห์ภาระภาษีสัมบูรณ์

การวิเคราะห์ภาระภาษีสัมบูรณ์ เป็นวิธีการวิเคราะห์ผลของภาระภาษีที่มีต่อรูปแบบการกระจายรายได้ของภาษีโดยเฉพาะ โดยไม่นำเอาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายและการเปลี่ยนแปลงของภาษีอื่นมาพิจารณาด้วย นักเศรษฐศาสตร์การคลังบางท่านเรียกชื่อเรียกวิธีนี้ว่า specific tax incidence ตัวอย่างของการวิเคราะห์โดยวิธีนี้ เช่น เราพิจารณาผลทางด้านการกระจายรายได้อันเกิดจากการเก็บภาษีเงินได้เพิ่มขึ้นเราก็จะพิจารณาผลของภาษีเงินได้แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจผลทางด้านการใช้จ่ายของรัฐบาล ตลอดจนผลของการเปลี่ยนแปลงภาษีอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของวิธีการวิเคราะห์นี้ ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ผลทางด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาจากการลดลงของอุปสงค์รวม (aggregate demand) อันนำมายังงานและการลดลงของราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจซึ่งผลทางด้านผลกระทบนี้จะส่งผลทางด้านการกระจายรายได้อีกชั้นหนึ่ง การวิเคราะห์แบบนี้จึงได้ผลลัพธ์ทางด้านการกระจายรายได้อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภาษีนั้นๆ ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เพราะเราไม่สามารถแยกผลทางด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผลของภาษีได้

4.2 การวิเคราะห์ภาระภาษีเบรียบเทียบ

การวิเคราะห์ภาระภาษีเบรียบเทียบ เป็นวิธีการวิเคราะห์ผลของภาระภาษีต่อรูปแบบการกระจายรายได้ของผู้เสียภาษีอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของภาษีสองชนิดเบรียบเทียบกัน โดยที่รัฐบาลเก็บภาษีโดยภาษีหนึ่งเพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยรายรับจากภาษีหนึ่งที่ขาดหายไปเพื่อรักษาระดับรายรับภาษีรวมไว้เท่าเดิม การวิเคราะห์วิธีนี้ รูปแบบการกระจายรายได้ที่เปลี่ยนไปจะเป็นผลสุทธิของนโยบายภาษีโดยตรง ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่า ภาษีได้ภาระการผ่อนน้ำจะไม่เกิดผลกระทบต่อการจ้างงาน

และระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาษีไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์รวม การวิเคราะห์ภาระภาษีโดยวิธีนี้จะสามารถจัดอธิบายของการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาก็อกไปได้ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลของนโยบายภาษีอย่างชัดเจน การวิเคราะห์โดยวิธีนี้จะได้รับความนิยมโดยทั่วไป ตัวอย่างการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ เช่น การพิจารณาผลของการที่รัฐบาลเก็บภาษีสรรพาณิชจากบุหรี่เพิ่มขึ้น เพื่อทดสอบการลดลงของภาษีเงินได้ จะเห็นได้ว่า นโยบายภาษีที่เปลี่ยนไปนี้จะไม่ทำให้การเคลื่อนข่ายทรัพยากรจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาลเปลี่ยนไป และไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงภาวะสุทธิแก่ภาคเอกชน แต่จะเกิดผลด้านการกระจายรายได้ระหว่างครัวเรือน กล่าวคือ ครัวเรือนที่เคยถูกเก็บภาษีเงินได้จะได้ประโยชน์ ขณะที่ครัวเรือนที่ใช้จ่ายในการบริโภคบุหรี่จะเสียประโยชน์ผลต่อการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นนี้ก็คือ เกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบ และคนงานผลิตบุหรี่จะสูญเสียประโยชน์ (รายได้ลดลง) ขณะที่เกษตรกรที่ผลิตสินค้าอื่นๆ จะได้ประโยชน์ (รายได้เพิ่มขึ้น) ผลของการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ที่เปลี่ยนไปนี้จึงเป็นผลของนโยบายภาษีโดยตรง

5. การวิเคราะห์การผลักภาระภาษี

ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บโดยผู้ที่แบกรับภาระภาษี ดังที่เราได้ทราบในตอนต้นของบทนี้แล้วว่า ภาษีบางชนิดผู้เสียภาษีตามกฎหมายกับผู้แบกรับภาระภาษีมิใช่บุคคลคนเดียว กษัยบางชนิดภาระภาษีอยู่กับที่ (stay put) แต่ภาษีบางชนิดภาระภาษีถูกผลักไปข้างหลัง (backward shifting) หรือถูกผลักไปข้างหน้า (forward shifting) ภาษีที่ภาระภาษีตกอยู่กับผู้เสียภาษีเป็นรายแรกตามที่กฎหมายกำหนด โดยมิได้ผลักไปให้ผู้ใด เรียกว่า ภาษีทางตรง (direct tax) ส่วนภาษีที่ผู้เสียภาษีรายแรกนี้ได้เป็นผู้รับภาระไว้เองทั้งหมด แต่ได้ผลักไปให้ผู้อื่นข้างหน้าในรูปของราคาน้ำมันหรือบริการที่สูงขึ้น หรือผลักไปข้างหลังในรูปของราคาน้ำมันซึ่งขึ้นอยู่กับผลิตที่ต่ำลง เรียกว่า ภาษีทางอ้อม (indirect tax) วิธีการในการวิเคราะห์การผลักภาระภาษีจำแนกได้ 2 วิธีคือ การวิเคราะห์แบบคุณภาพบางส่วน(partial equilibrium analysis) และ การวิเคราะห์แบบคุณภาพทั่วไป (general equilibrium analysis)

5.1 การวิเคราะห์การผลักภาระภาษีแบบคุณภาพบางส่วน

การวิเคราะห์การผลักภาระภาษีแบบคุณภาพบางส่วนเป็นวิธีการวิเคราะห์ผลกระทบโดยตรงของภาษีใดภาษีหนึ่ง ที่มีต่อสิ่งที่ถูกเก็บภาษีนั้น โดยเฉพาะเท่านั้น (primary effect) นี้ได้พิจารณาถึงผลทางอ้อม (secondary effect) ของภาษีนั้นที่มีต่อสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

การพิจารณาผลกระทบโดยตรงของภาษีก็เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่ถูกเก็บภาษี การเปลี่ยนแปลงของคืนทุนเพิ่มอันเกิดจากการเก็บภาษีและการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้าที่ขายเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่ถูกเก็บภาษีได้รับผลกระทบอย่างไร ใครเป็นผู้แบกรับภาระภาษีนั้น ส่วนผลทางอ้อมซึ่งได้แก่ผลคือการซื้อขาย ผลต่ออุดสาหกรรมสินค้าอื่นๆ และผลคือระดับผลผลิตรวมของประเทศจะไม่นำมาพิจารณา การวิเคราะห์ภาระภาษีแบบนี้ ภาระภาษีบนฐานภาษีใด และภาระภาษีคงอยู่กับผู้ใดเป็นสัดส่วนเท่าใดขึ้นอยู่กับความยึดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานที่มีต่อฐานภาษีนั้น ดังแบบจำลองที่ Charles M. Allan ได้เสนอไว้ดังนี้

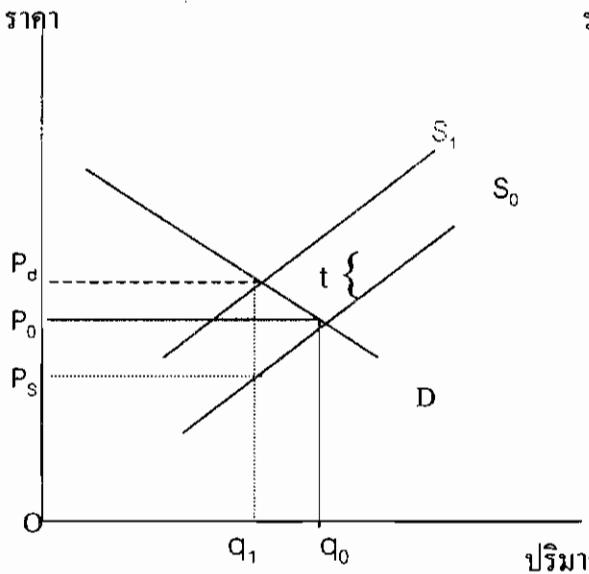
$$\begin{array}{lcl} \text{ความยึดหยุ่นของอุปทาน} & = & \text{สัดส่วนภาระภาษีของผู้ซื้อ} \\ \text{ความยึดหยุ่นของอุปสงค์} & & \text{สัดส่วนภาระภาษีของผู้ขาย} \end{array}$$

จากแบบจำลอง ถ้าหากเราพิจารณาด้านอุปสงค์แล้วเพียงด้านเดียวโดยกำหนดลักษณะความยึดหยุ่นของอุปทานมาให้แล้ว อุปสงค์มีความยึดหยุ่นมากเท่าไหร่ ผู้ซื้อจะเป็นผู้แบกรับภาระภาษีน้อยลงเท่านั้น ก่าวกือ ในกรณีอุปสงค์มีความยึดหยุ่นเป็นอนันต์ (infinity) ผู้ขายจะเป็นผู้แบกรับภาระได้ผู้เดียว และในกรณีที่อุปสงค์มีความยึดหยุ่นเป็นศูนย์ ผู้ซื้อจะเป็นผู้แบกรับภาระทั้งหมด ถ้าหากเราพิจารณาด้านอุปทานแล้วเพียงด้านเดียว โดยกำหนดลักษณะของเส้นอุปสงค์มาให้แล้ว อุปทานยังมีความยึดหยุ่นมากเท่าไหร่ สัดส่วนภาระภาษีของผู้ซื้อจะมากขึ้นเท่านั้น ก่าวกือ ถ้าอุปทานมีความยึดหยุ่นเป็นอนันต์ (infinity) ผู้บริโภคจะเป็นผู้แบกรับภาระภาษีทั้งหมด ถ้าอุปทานมีความยึดหยุ่นน้อยลง สัดส่วนภาระภาษีของผู้บริโภคจะน้อยลง และถ้าอุปทานมีความยึดหยุ่นเป็นศูนย์ ผู้บริโภคไม่ต้องรับภาระภาษีเลย นั่นคือผู้ผลิตเป็นรับภาระภาษีไว้เองทั้งหมด ตัวอย่างเช่น สมมุติจากกรณีกษาอุปสงค์และอุปทานของสินค้า X พนวณ ค่าความยึดหยุ่นของอุปทานมีค่าเท่ากับ 0.5 และค่าความยึดหยุ่นของอุปสงค์มีค่าเท่ากับ 1.5 จะนั้นเมื่อเราพิจารณาสัดส่วนการรับภาระภาษีระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เมื่อสินค้า X ถูกเก็บภาษีเราก็นำเอาค่าความยึดหยุ่นไปแทนในสูตรสัดส่วนภาระภาษีของ Charles M. Allan เราจะทราบว่า ผู้ซื้อรับภาระภาษีเท่ากับหนึ่งในสามของภาระภาษีของผู้ขาย (ครูรูปที่ 5-1 ประกอบ)

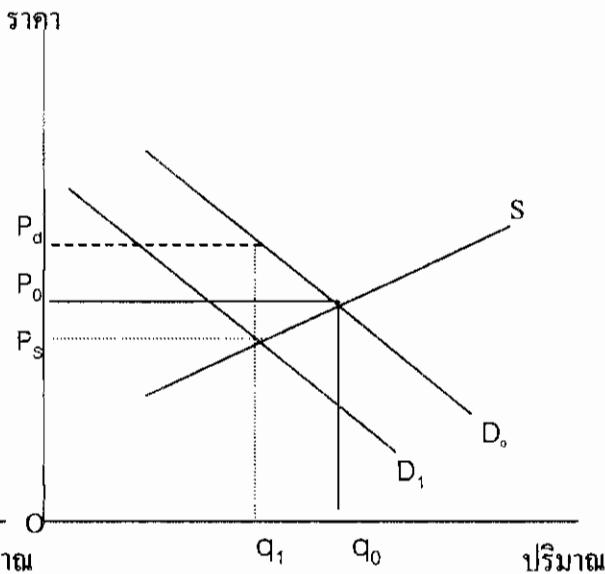
นอกจากนี้เรอาจะพิจารณาความสัมพันธ์ของราคากับผู้บริโภคจ่ายและราคากับผู้ขายได้รับผลลัพธ์จากหักภาษีออกแล้ว ตามวิธีการวิเคราะห์ของ Walter Nicholson ได้

จากรูปที่ 5-1 (ก) สมมุติให้ผู้ผลิตเสียภาษีสรรพาณิชค่า เมื่อผู้ผลิตเสียภาษีก็จะผลักภาระภาษีไปยังผู้บริโภค โดยดึงราคาสินค้าให้สูงขึ้น เส้นอุปทานจะเคลื่อนย้ายจากเส้น S_0 ไปเป็นเส้น S_1 ช่วงห่างระหว่าง S_0 และ S_1 คือ ภาษีต่อหน่วย ราคาสินค้าจะสูงขึ้นจาก P_0 เป็น P_d จะเห็นได้ว่าราคาสินค้าสูงขึ้นน้อยกว่าภาษีต่อหน่วยที่รัฐบาลเก็บ แสดงว่า ส่วนหนึ่งของภาษีมาจากการผู้ขาย ราคากับผู้ผลิตได้รับผลลัพธ์ภาษีก็เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงของราคасินค้าขึ้นก็มาจากภาษีพิจารณาได้ดังนี้

กำหนดให้	Q_d	=	$f(P_d, \alpha)$(1)
	Q_s	=	$f(P_s, \beta)$(2)
	$P_d - P_s$	=	t(3)
โดยที่	P_d	=	ราคากับผู้บริโภคจ่าย	
	P_s	=	ราคากับผู้ผลิตได้รับผลลัพธ์จากหักภาษีออกแล้ว	
	t	=	อัตราภาษีต่อหน่วย	

(ก) เก็บภาษีสรรพสามิตจากผู้ขาย

(๙) เก็บภาษีสรรพสามิตจากผู้นำ

รูปที่ 5-1 ภาระตามกฎหมายและการที่แท้จริงของการเก็บภาษี

จากรูปที่ 5-1(ก) การเปลี่ยนแปลงปริมาณคุลบริภาพของสินค้าลดลงจาก q_0 เป็น q_1 หรือ dQ_d เราประเมินการได้เท่ากับการเปลี่ยนแปลงราคาที่ผู้บริโภคจ่าย คือ $P_d - P_0$ (ในที่นี้คือ dP_d) คูณด้วย dQ_d/dP_d (ซึ่งในที่นี้แทนโดย D_p)

ในทำนองเดียวกัน เราประมาณการการเปลี่ยนแปลงจากทางด้านอุปทานของสินค้าได้จาก การเอา การเปลี่ยนแปลงของราคาด้านอุปทาน คือ $P_0 - P_s$ (ในที่นี้ คือ dP_s) คูณด้วย dQ_s / dP_s (ซึ่งในที่นี้แทนโดย S_p)

$$dQ_S = S_p^* dP_S \quad \dots \dots \dots (5)$$

$$\text{โดยที่ } dQ_d = dQ_s$$

จาก (7) คุณตัวย P/Q ทางด้านขวาเมื่อทิ้งเศษและส่วน จะได้ว่า

$$dt = S_p * P/Q - D_p * P/Q$$

$$= -E_S > 0 \dots \dots \dots (9)$$

$$E_s - E_d$$

ในที่นี่ E_s และ E_d คือ ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานและค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคางาน (price elasticity)

จาก (9) จะเห็นได้ว่า ถ้า E_d เท่ากับ ศูนย์ หรืออุปสงค์ไม่มีความขึ้นอย่างสมบูรณ์ การสูงขึ้นของราคากลางอุปสงค์ต่อการเปลี่ยนแปลงของภาระภาษีมีค่าเท่ากับหนึ่ง นั่นคือ $dP_d/dt = 1$ แสดงว่าผู้บริโภคเป็นผู้แบกรับภาระภาษีทั้งหมด

ถ้า E_d เท่ากับอนันต์ (infinity) หรืออุปสงค์มีความเป็นไปไม่ได้ที่จะซื้อ สมบูรณ์การเก็บภาษีจะไม่ทำให้ราคาที่ผู้บริโภคจ่ายสูงขึ้นเลย นั่นคือ $dP_d/dt = 0$ และคงว่าผู้ขายรับภาระภาษีไว้เองทั้งหมด

โดยวิธีเดียวกัน จากสมการ (6) $dP_d - dP_s = dt$ ถ้าเราแทนค่า $dP_d = dP_s + dt$ ลงในสมการ (4) จะได้

$$\frac{dP_s}{dt} = -E_d - E_s < 0$$

การวิเคราะห์การผลักภาระภาษีแบบดุลยภาพบางส่วนคังกล่าวจะช่วยให้ทราบสัดส่วนการรับภาระภาษีระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายได้ก็ต่อเมื่อเราทราบถึงความยึดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานของสินค้าที่ถูกเก็บภาษี แล้วนำผลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ผลของการจัดเก็บภาษีต่อการกระจายรายได้ โดยพิจารณาปรับเปลี่ยนการกระจายรายได้ก่อนภาษีและหลังภาษีว่าดีขึ้นหรือเด่น

5.2 การวิเคราะห์การผลักภาระภาษีแบบคุลยภาพทั่วไป

การวิเคราะห์การผลักภาระภาษีแบบคุลยภาพทั่วไปจะวิเคราะห์ผลกระทบทั้งผลกระทบทางตรง (primary effect) และผลกระทบทางอ้อม(secondary effect) อันเกิดจากการจัดเก็บภาษีบนฐานภาษีนี้ ๆ การวิเคราะห์จึงพิจารณาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ถูกเก็บภาษีด้วย การวิเคราะห์แบบนี้จะสลับซับซ้อนตามลักษณะของระบบเศรษฐกิจ ดังนี้ รูปแบบการวิเคราะห์ต้องใช้คณิตศาสตร์ระดับที่สูงขึ้นเป็นเครื่องมือเพื่อจำลองความสลับซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจและผลที่เกิดขึ้นจากการเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ส่วนการวิเคราะห์เชิงกราฟเพื่อใช้ประกอบคำอธิบายแบบพรรณนาเน้น คงไม่มีโอกาสกระทำได้ในลักษณะที่ลึกซึ้ง โดยทั่วไปเป็นการวิเคราะห์แบบสองมิติโดยแบ่งระบบเศรษฐกิจออกเป็นสองส่วน หรือสองภาคใหญ่ ๆ เช่น การบริโภค และการผลิต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์เชิงกราฟก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับสร้างความเข้าใจผลกระทบวิเคราะห์ให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แบบจำลองในการวิเคราะห์แบบคุลยภาพทั่วไป เอ.ซี. ฮาร์เบอร์เกอร์ (A. C. Harberger) เป็นผู้เริ่มต้นเสนอแบบจำลองเชิงคณิตศาสตร์ในปี ก.ศ. 1962 เพื่อแสดงให้เห็นว่า การเก็บภาษีจากผลตอบแทนของทุนในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคล(The corporate sector) โดยทุนในภาคการผลิตที่ไม่เป็นนิติบุคคล (The noncorporate sector) ได้รับการยกเว้นไม่เสียภาษี ผลกระทบของการเก็บภาษีดังกล่าว จะเป็นภาระแก่เจ้าของทุนทุกคน ไม่ว่าทุนของชาจะใช้ในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่ แบบจำลองของ A. C. Harberger เป็นดังนี้⁵

(1) ข้อสมมุติฐาน (Assumption) ของแบบจำลองมี 8 ประการคือ

ข้อ 1 สมมุติให้มีสินค้า 2 ชนิด คือ สินค้า X และสินค้า Y และปัจจัยการผลิตมี 2 ชนิดคือทุน (K) และแรงงาน (L) ปัจจัยการผลิตทั้งสองใช้ในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกัน (เทคนิคการผลิตสินค้าแต่ละชนิดแตกต่างกัน) ในที่นี่ สมมุติให้สินค้า X เป็นสินค้าที่ใช้ทุนมาก (capital intensive) และสินค้า X เป็นสินค้าที่ผลิตโดยภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคล

ข้อ 2 ปัจจัยการผลิตทั้งสองชนิดมีจำนวนคงที่

ข้อ 3 ทั้งตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ข้อ 4 ปัจจัยการผลิตมีการจ้างงานเต็มที่

ข้อ 5 ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่ไม่มีการห้าด่างประเทศ

ข้อ 6 พิจารณาการผลิตเป็นแบบ Cobb- Douglas และ การผลิตมีผลตอบแทนต่อขนาดคงที่

รูปแบบของฟังก์ชันการผลิตของสินค้า X เป็นดังนี้

	X = aL ^{b1} K ^{b2}(5.2.1)
ในที่นี่	X = ผลผลิตสินค้า X	
L	= แรงงาน	
K	= ทุน	
a, b ₁ , b ₂	= พารามิเตอร์ของฟังก์ชันการผลิต (ตัวคงที่)	
b ₁ + b ₂	= 1	

จากฟังก์ชันการผลิต โดยการหาค่าอนุพันธ์จะได้ผลผลิตเพิ่มของแรงงาน (marginal physical product of labour: MPP_L) และผลผลิตเพิ่มของทุน (marginal physical product of capital: MPP_K) ดังนี้

$$\begin{aligned} MPP_L &= \frac{dX}{dL} \\ &= b_1 a L^{b_1-1} K^{b_2} \\ &= b_1 a L^{b_1} \frac{K^{b_2}}{L} \\ &= b_1 \frac{X}{L} \end{aligned}$$

ผลผลิตเพิ่มของแรงงาน เท่ากับ ตัวคงที่ (b₁) คูณด้วย ผลผลิตเฉลี่ยของแรงงาน และโดยวิธีเดียวกัน
เราจะได้ ผลผลิตเพิ่มของทุน ดังนี้

$$MPP_K = b_2 \frac{X}{K}$$

จากนั้นเมื่อเราใช้มูลค่าของผลผลิตเพิ่ม แสดงถึงความซึ่คหบุ่นของการทดแทนกันระหว่างปัจจัยการผลิตจะมีค่าเท่ากัน หนึ่ง ความซึคหบุ่นของการทดแทนกันระหว่างปัจจัยการผลิต คือ สัดส่วน การเปลี่ยนแปลงในการใช้ปัจจัยในการผลิต ต่อ สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงในราคាលั่นเปรียบเทียบของปัจจัยการผลิต ก็ตามคือ

$$s = \frac{\text{สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงในอัตราส่วนการใช้ปัจจัยการผลิต}}{\text{สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงในราคาเบริบันเทียบของปัจจัย}}$$

คัวบห้อสมมุติที่เราให้ติดต่อสินค้าและตลาดปัจจัยเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ผู้ผลิตจะทำการผลิตที่ระดับ อัตราการทดแทนกันทางเทคนิคส่วนเพิ่ม (the marginal rate of technical substitution : MRTS) ต่อราคเบริบันเทียบ (relative price) เท่ากับ อัตราส่วนของผลผลิตเพิ่มของปัจจัยการผลิต เพราะฉะนั้น

$$s = \frac{d(K/L)/(K/L)}{d(MRTS)/MRTS}$$

MRTS คือ อัตราส่วนของผลผลิตเพิ่ม ดังนั้น จึงเขียนใหม่ได้ว่า

$$s = \frac{d(K/L)/(K/L)}{d(\frac{b_1 * K}{b_2 * L}) / (\frac{b_1 * K}{b_2 * L})}$$

$$\text{และ } s = \frac{d(K/L)/(b_1/b_2)}{(b_1/b_2)d(K/L)} = 1$$

เท่าที่วิเคราะห์มา ความเกี่ยวพันกันของตัวแบบข้างต้น หมายความว่า

(ก) ส่วนแบ่งของผลผลิตทั้งหมดที่จ่ายให้แก่ทุน และแรงงานมีจำนวนคงที่ เมื่อคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงราคาปัจจัยการผลิต ผู้ผลิตจะทำการผลิตด้วยต้นทุนต่ำสุด ถ้าหากราคาปัจจัยใดเปลี่ยนไป เขาจะใช้ปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งทดแทนอีกชนิดหนึ่ง เช่น ถ้าหากาโดยเบริบันเทียบของทุนเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตจะหันไปใช้ปัจจัยแรงงานแทนหรือเป็นการผลิตแบบใช้แรงงานมาก (labour intensive) อย่างไรก็ตาม จากการที่เราสมมุติให้ ค่าความ ยืดหยุ่นของการทดแทนกันเท่ากับ หนึ่ง ดังนั้น ผลกระทบของค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตจ่ายให้แก่ทุนและแรงงาน ทั้งก่อนและหลังการทดแทนขังคงคงที่ ดังเช่นในกรณีของปัจจัยทุน

$$MPP_k = b_2(X/K)$$

$$MPP_k(K) = b_2(X/K)$$

$$\frac{MPP_k(K)}{X} = b_2$$

(ข) อุปสงค์ของปัจจัยการผลิตมีความยึดหยุ่นเท่ากับหนึ่ง ด้วยการที่ความยึดหยุ่นการผลิต แทนเท่ากับหนึ่ง การเพิ่มขึ้น (ลดลง) ในราคาปัจจัยการผลิต ผู้ผลิตจะใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนั้นลดลง (เพิ่มขึ้น) ความยึดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามีค่าเท่ากับหนึ่ง เส้นอุปสงค์

ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดจะเป็นเส้น rectangular hyperbola

(ค) การผลิตมีผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตสองเท่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า

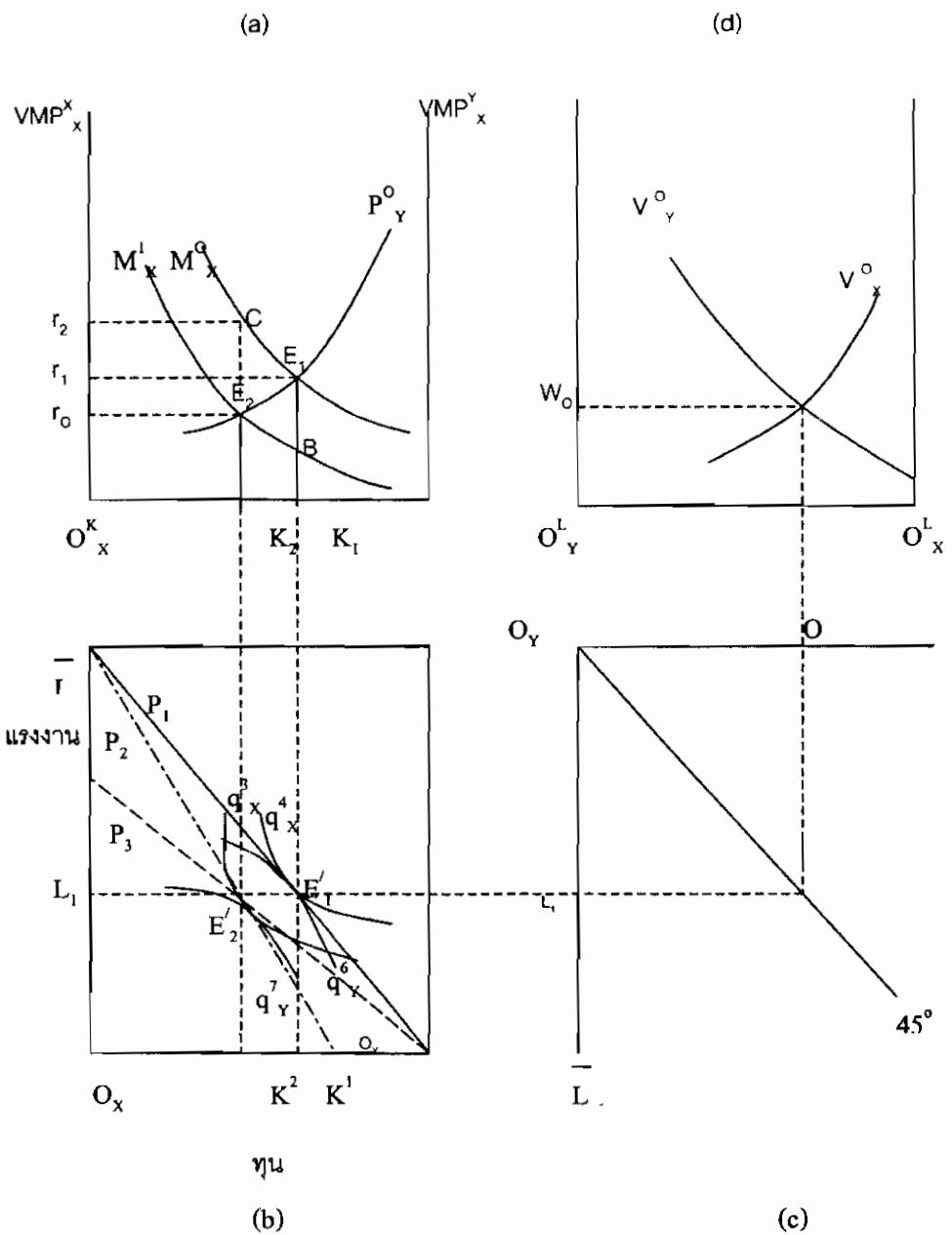
คุณสมบัติทั้งหมดของพิงก์ชัน Cobb-Douglas เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อ 7 ในแบบจำลองของ Harberger ได้สมมุติว่า เข้าของทุนและเข้าของแรงงานใช้ร่วมกันได้ในรูปแบบของพิงก์ชัน Cobb-Douglas ซึ่งหมายถึงว่า ความยึดหยุ่นของพิงก์ชันอุปสงค์มีค่าเท่ากับหนึ่งด้วย (แต่มิได้หมายความว่าเข้าของทุน และเข้าของแรงงานมีพิงก์ชันอุปสงค์ประโยชน์และสนิมเหมือนกัน)

ข้อ 8 การคำนวณทางของรัฐบาล โดยกำหนดให้รัฐบาลเก็บภาษีเพียงเดือนละเดือน ปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมการผลิตสินค้า X ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคล และไม่มีภาษีอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจ

จากข้อสมมุติที่ 8 ประมาณการจะอธิบายผลกระบวนการของการเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในเชิงกราฟได้ดังรูปที่ 5-2 ในรูป (a) แกนตั้งคือรายได้ของแรงงานทุนในอุตสาหกรรม X ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคล ส่วนแกนตั้งทางค้านคือรายได้ของแรงงานทุนในอุตสาหกรรม Y ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ไม่เป็นนิติบุคคล แกนนอนแทนสัดส่วนของทุนในระบบเศรษฐกิจให้ E_1 เป็นจุดคุณภาพเริ่มแรกในการจัดสรรปัจจัยทุนไปยังอุตสาหกรรมทั้งสอง ผลตอบแทนทุนในอุตสาหกรรมทั้งสอง เท่ากันคือ r_1 ภายใต้ข้อสมมุติฐานที่กำหนดให้ตัวคือเป็นตัวตัดเส้นสมการนี้ จึงต้องมีอุตสาหกรรมใดให้ผลตอบแทนสูงกว่าระบบเศรษฐกิจขาดคุณภาพ และเงินทุนจะไหลไปสู่อุตสาหกรรมนั้น

ตรงจุดคุณภาพเริ่มแรก E_1 ปัจจัยทุนถูกจัดสรรไปยังอุตสาหกรรม X จำนวน $O_x K_{K_1}$ และถูกจัดสรรไปยังอุตสาหกรรม Y จำนวน $O_y K_{K_1}$

รูปที่ 5-2 แบบจำลองยาเรนอร์เกอร์

ในรูป (b) แสดงรูปประกอบของอ็อดเจอร์ช - โบลีย์ (The Edgeworth - Bowley Box Diagram) เพื่อ
อธิบายจำนวนอุปทานของทุนและแรงงาน ในระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ไปต่อมาจะเห็นว่า

การจัดสรรปัจจัยทุนและแรงงานไปปั้งอุตสาหกรรมทั้งสองจะเป็นไปตามเส้นประสิทธิภาพในการจัดสรร (contract curve) O_XO_Y ลักษณะของเส้นประสิทธิภาพในการจัดสรรจะบอกให้เราทราบว่า อุตสาหกรรม X เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ปัจจัยทุนค่อนข้างมาก (capital intensive) และอุตสาหกรรม Y เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานค่อนข้างมาก (labour intensive) การจัดสรรปัจจัย ณ จุดคุณภาพ E'_1 บนเส้นมีประสิทธิภาพในการจัดสรร (contract curve) ปัจจัยทุนถูกจ้างงานในอุตสาหกรรม X จำนวน O_XK_1 และปัจจัยแรงงานถูกจ้างงานในอุตสาหกรรม X จำนวน O_XL_1 ปัจจัยทุนและแรงงานที่เหลือจะถูกจ้างงานในอุตสาหกรรม Y การจัดสรรปัจจัยการผลิตตรงจุด E'_1 นี้ การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ของพาร์โต (Pareto efficient allocation) อัตราการทดแทนกันทางเทคนิคของปัจจัยทุนและแรงงานเท่ากันทั้งในสองอุตสาหกรรม ($MRTS_{KL} = MRTS_{YK}$) และคงให้เห็นได้โดยเส้นผลผลิตเท่ากัน q^4_x และ q^6_y ส้มผัสกัน ณ จุดส้มผัส E'_1 ผู้ผลิตในอุตสาหกรรม X และ Y ต่างก็ใช้ปัจจัยการผลิตในระดับที่ MRTS เท่ากัน อัตราส่วนของราคาปัจจัย ในที่นี้ ก็คือ p_1 ซึ่งเป็นความชันของอัตราส่วนราคาปัจจัย ($p_1 = r_1/w_0$) นั่นหมายถึงว่า ทั้งสองอุตสาหกรรมต่างก็แข่งขันกับชุดของราคาเบรียบนันเดียวกัน การตัดสินใจเพื่อการผลิตด้วยต้นทุนต่ำสุดตรงจุดคุณภาพเริ่มแรกนี้ การผลิตจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตจะอยู่บนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (production possibility frontier)

ในรูป (c) ใช้เป็นรูปแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง รูป (b) ซึ่งแสดงการจัดสรรการใช้ปัจจัย และรูป (d) ซึ่งแสดงผลตอบแทนแรงงานในแต่ละอุตสาหกรรม โดยใช้เส้นตรง 45 องศา

ในการวิเคราะห์ผลกราฟที่จำแนกหัวข้อการพิจารณาออกเป็น 2 กรณีคือ ประการแรก ผลกราฟทบต่อราคากับผลผลิต ประการที่สอง ผลกราฟทบต่อราคางานค้า

กรณีที่ 1 ผลกราฟทบต่อราคากับผลผลิต

ผลกราฟของภาระภาษียังเกิดจากการเก็บภาษีเงินได้ของทุนในอุตสาหกรรม X วิเคราะห์ได้ดังนี้ (ดูรูปที่ 5-2 ประกอบด้วย)

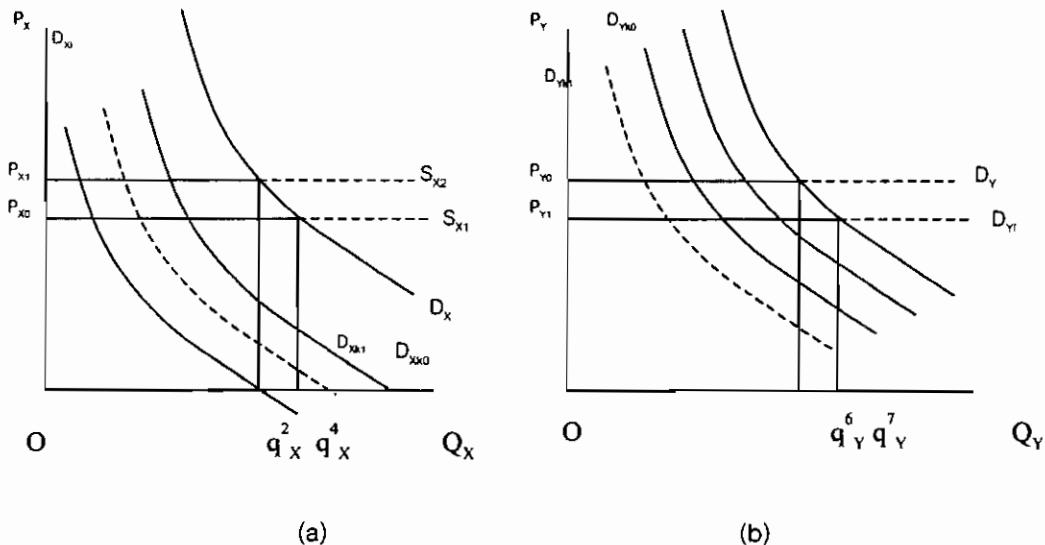
ในรูป (a) ผลตอบแทนสุทธิของปัจจัยทุนหลังภาษีจะลดลง เส้น M^0_x และ เส้น M^0_y แสดงมูลค่าเพิ่มของทุนในอุตสาหกรรม X และ Y การจัดเก็บภาษีจากเงินได้ของปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมสินค้า X จะทำให้เส้นมูลค่าเพิ่มของปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมสินค้า X เคลื่อนข้ามจาก

M_x^0 เป็น M_x^1 เกิดความแตกต่างกันในรายได้ของปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมสินค้า X และ Y เนื่องจากในอุตสาหกรรมสินค้า Y ได้รับผลตอบแทน $E_1 K_1$ แต่ในอุตสาหกรรมสินค้า X ได้รับผลตอบแทนหลังภาษี $K_1 B$ เท่านั้น ปัจจัยทุนจะเคลื่อนย้ายออกจากอุตสาหกรรมสินค้า X ไปสู่อุตสาหกรรมสินค้า Y การเคลื่อนย้ายปัจจัยทุนระหว่าง อุตสาหกรรมทั้งสองจะช่วยลดเมื่อผลตอบแทนสูงชี้ให้ภาษีในอุตสาหกรรมสินค้า X เท่ากับผลตอบแทนในอุตสาหกรรมสินค้า Y ดังนั้น ปัจจัยทุนจำนวน $K_1 K_2$ จะย้ายออกจากอุตสาหกรรมสินค้า X ไปสู่ อุตสาหกรรมสินค้า Y ในที่สุดทั้งสองอุตสาหกรรม ปัจจัยทุนต่างก็ได้รับผลตอบแทนเท่ากัน คือ $K_2 E_2$ จะเห็นได้ว่าการจัดเก็บภาษีก่อให้เกิดการสูญเสียล่าทางด้านสวัสดิการ (deadweight losses) จำนวนเท่ากับสามเหลี่ยม $E_1 E_2 C$ หรือ เท่ากับ $1/2 * dK$ ในเมื่อ t คือ อัตราภาษีเงินได้ที่จัดเก็บจากปัจจัยทุนในการผลิตนิติบุคคล และ dK คือจำนวนทุนที่เคลื่อนย้าย

เมื่อพิจารณาการสูญเสียล่าอันเกิดจากการเก็บภาษีในรูป (b) เมื่อ $K_1 K_2$ ได้เคลื่อนย้ายไประบบเศรษฐกิจจะไม่อุปนัสนีการจัดสรรปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป กล่าวคือ ในอุตสาหกรรมสินค้า X ราคาเบริยนเทียบของปัจจัยการผลิตจะเปลี่ยนไปจากเดิม $p_1 = r_1/w_0$ เป็นเดือน $p_2 = r_2/w_0$ ราคาเบริยนเทียบของปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมสินค้า X จึงเพิ่มขึ้น เพราะราคาปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมสินค้า X ได้รวมเอาภาษีเข้าไว้ด้วย เดือนราคาเบริยนเทียบในอุตสาหกรรมสินค้า X จะเป็นเดือน $P_1 P_2$ การผลิตที่ดันทุนค่าสุดจะอยู่ที่ $E/2$ ซึ่งเดือนผลผลิตเท่ากัน q_x^3 สัมผัสกับเดือนราคากำไร $P_1 P_2$ ในทางตรงข้าม ราคาเบริยนเทียบที่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสินค้า Y เพิ่มขึ้น คือ p_3 ราคาเบริยนเทียบของปัจจัยทุนในอุตสาหกรรมสินค้า Y จะถูกกว่า คือเท่ากับ r_0/w_0 ผู้ผลิตสินค้า Y จะผลิตที่ $MRTS_{KL} = P_k/P_1 = r_0/w_0 = P_3$ ทั้งๆ ที่ราคาปัจจัยทุน ณ จุดคุณภาพเริ่มแรกเท่ากับ r_1 ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสินค้า Y จะผลิตที่ $MRTS_{KL} = r_0/w_0 = P_3$ ณ จุด $E/2$ ซึ่งเดือนผลผลิตเท่ากัน q_y^7 สัมผัสกับเดือน P_3 เพราะฉะนั้น เดือนผลผลิตเท่ากัน q_y^7 จะตัดกับเดือนผลผลิตเท่ากัน q_x^3 เกิดการสูญเสียล่าด้านประสิทธิภาพอย่างหนัก ได้ซัด ส่วนการจัดสรรการใช้แรงงานจะไม่เปลี่ยนแปลง อัตราค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมทั้งสองยังคงที่ ดังแสดงในรูป (c) และ (d) การจัดเก็บภาษีดังกล่าว จึงไม่เกิดภาระแก่ผู้ใช้แรงงาน แต่เป็นภาระแก่เจ้าของทุนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของทุนที่อยู่ในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคล หรือมิใช่นิติบุคคลก็ตาม

กราฟที่ 2 ผลต่อราคาสินค้า

ในการพิจารณาผลกระทบของภาษีเงินได้จากทุนในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคลต่อราคาสินค้า วิเคราะห์ในเชิงกราฟได้ดังรูปที่ 5-3

รูปที่ 5-3 ผลกระทบของภาษีเงินได้จากทุนในภาคการผลิตนิติบุคคล

รูปที่ 5-3(a) อธิบายผลกระทบของภาษีเงินได้จากทุนต่อราคาสินค้า X ให้แก่นอนแทן ปริมาณสินค้า X และแกนต์แทนระดับราคาสินค้า X โดยที่ S_x แสดงถึงอุปทานของสินค้า X และ D_x แสดง อุปสงค์สินค้า X ซึ่งประกอบด้วย อุปสงค์สินค้า X ที่เกิดจากความต้องการบริโภค สินค้า X ของกลุ่มเจ้าของทุน (D_{xk}) และอุปสงค์สินค้า X ที่เกิดจากความต้องการบริโภคสินค้า X ของกลุ่มเจ้าของแรงงาน (D_{xl})

รูปที่ 5-3(b) อธิบายผลกระทบของภาษีเงินได้จากทุนต่อราคาสินค้า Y ให้แก่นอนแทן ปริมาณสินค้า Y และแกนต์แทนระดับราคาสินค้า โดย S_y แสดงถึงอุปทานของสินค้า Y และ D_y แสดงถึงอุปสงค์ของสินค้า Y ซึ่งประกอบด้วยความต้องการสินค้า Y ที่บริโภคโดยเจ้าของทุน (D_{yk}) และความต้องการสินค้า Y ที่บริโภคโดยเจ้าของแรงงาน (D_{yl})

ในการวิเคราะห์เราสมมุติให้รัฐบาลนำรายได้ที่จัดเก็บได้ไปใช้จ่ายในทำนองเดียวกับการใช้จ่ายของเจ้าของปัจจัยการผลิต เพราะฉะนั้น การเก็บภาษีของรัฐบาลจะไม่ทำให้อุปสงค์รวมของ

สินค้า X และ Y เปลี่ยนแปลง แต่จากการที่อุปทานของสินค้า X ลดลงจาก q_x^4 เป็น q_x^3 ในรูปที่ 5-2(b) เส้นอุปทานสินค้า X ในรูปที่ 5-3(a) จะเคลื่อนข้ายจาก S_{x1} เป็น S_{x2} ราคาสินค้า X จะสูงขึ้น จาก P_{x0} เป็น P_{x1} ส่วนอุปทานสินค้า Y การเคลื่อนข้ายของเส้นผลผลิตเท่ากันจาก q_y^6 เป็น q_y^7 ในรูปที่ 5-2(b) จะทำให้อุปทานสินค้า Y ในรูปที่ 5-3(b) เคลื่อนข้ายไปทางขวาจาก S_{y1} เป็น S_{y2} การเพิ่มขึ้นของอุปทานสินค้า Y จะทำให้ราคาสินค้า Y ลดลงจาก P_{y0} เป็น P_{y1} จะเห็นได้ว่าการเก็บภาษีเงินได้จากทุนในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคลทำให้รายได้ที่เป็นตัวเงินที่เข้าของทุนได้รับลดลง เส้นอุปสงค์สินค้า X ของเข้าของทุนจะเคลื่อนข้ายไปทางซ้ายจาก D_{xk0} เป็น D_{xk1} อุปสงค์สินค้า X ของเข้าของทุนลดลงเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ประการแรก การลดลงของรายได้ ประการที่สอง การสูงขึ้นของราคาสินค้า X ส่วนรายได้ที่เป็นตัวเงินของเข้าของแรงงานไม่ถูกกระทบ เส้นอุปสงค์สินค้า X ของเข้าของแรงงานจะคงที่ การบริโภคสินค้า X ของเข้าของแรงงานลดลงกีเนื่องจาก การสูงขึ้นของราคาสินค้าอย่างเดียว ส่วนผลกระทบของภาษีเงินได้จากทุนในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคลต่อราคาสินค้า Y พิจารณาจากรูปที่ 5-3(b) จะเห็นได้ว่า เส้นอุปสงค์สินค้า Y ของเข้าของแรงงานคงที่ การลดลงของราคาสินค้าทำให้อำนาจซื้อของเข้าของแรงงานสูงขึ้น ส่วนอุปสงค์สินค้า Y ของเข้าของทุนจะเคลื่อนข้ายไปทางซ้ายจาก D_{yk0} เป็น D_{yk1} อันเนื่องมาจากการลดลงของรายได้ที่เป็นตัวเงิน ที่ P_{y1} อำนาจซื้อของเข้าของทุนจึงน้อยกว่าก่อนมีการเก็บภาษี ส่วนอำนาจซื้อของเข้าของแรงงานมากกว่าก่อนมีการเก็บภาษี นอกจากนี้ การวิเคราะห์ของ Harberger ในแบบจำลองนี้เราอาจจำแนกผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะสั้น และระยะยาวไว้ได้ กล่าวคือ ในระยะสั้น เมื่อปัจจัยทุนยังไม่เคลื่อนข้าย เจ้าของทุนในภาคการผลิตที่เป็นนิติบุคคลจะเป็นผู้แบกรับภาระภาษีไว้ทั้งหมด ต่อมาเมื่อปัจจัยทุนมีการเคลื่อนข้ายภาระภาษีจะแบกรับโดยเจ้าของทุนทุกคน ทั้ง ๆ ที่ทุนนั้นไม่ได้ใช้ในการผลิตในภาคการผลิตที่ไม่เป็นนิติบุคคล อย่างไรก็ตาม ผลกระทบวิเคราะห์ตามแบบจำลองของ Harberger มีจุดอ่อนตรงที่ สมมุติให้ ความตื้ดหยุ่นของการทดแทนกันของปัจจัยในทั้งสองอุตสาหกรรมคงที่ ถ้าข้อสมมุติเปลี่ยนไป ผลกระทบวิเคราะห์อาจแตกต่างไปจากแบบจำลองนี้ก็ได้

6. การวิเคราะห์ภาระภาษีในรูปของผลตอบแทนของภาระภาษี (BURDEN STUDY)

การวิเคราะห์ภาระภาษีที่ผ่านมาเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเก็บภาษีชนิดใดชนิดหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราวิเคราะห์ผลของภาษีอากรค่าการเปลี่ยนแปลงฐานะ

ทางเศรษฐกิจของบุคคล และผลต่อรูปแบบการกระจายรายได้ระหว่างบุคคลหรือการกระจายรายได้ตามชั้นรายได้ของบุคคลในสังคม ได้สะทวายชี้งชีน การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของรายได้อันสืบเนื่องมาจากการการจัดเก็บภาษี พิจารณาได้ดังนี้

6.1 ผลกระทบของภาษีต่อฐานะของบุคคล

การจัดเก็บภาษีอาจกระตุ้นผลกระทบต่อรายได้ของบุคคลหรือครัวเรือน จำแนกออกได้ 2 ด้าน คือ ผลกระทบทางด้านแหล่งที่มาของรายได้ (The source side of income) และ ผลกระทบทางด้านการใช้รายได้ (The uses side of income) ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้นของบทนี้ว่า ในระบบเศรษฐกิจหนึ่งๆ มีภาษีอากรนำมายหลักชนิดที่รับบาตรอาจขัดกัน ซึ่งผลของการภาษีจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายได้ที่แท้จริง ภาษีฐานรายได้และฐานทรัพย์สินจะทำให้รายได้ที่เป็นตัวเงิน (money income) ที่บุคคลหรือครัวเรือนได้รับจากการขายปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ทำให้รายได้หลังภาษี (disposable income)ลดลง ซึ่งเราเรียกผลกระทบด้านนี้ว่า ผลกระทบทางด้านแหล่งที่มาของรายได้

ส่วนในด้านการใช้รายได้นั้น บุคคลหรือครัวเรือนจะนำรายได้ที่ได้รับไปซื้อสินค้าและบริการต่างๆ การจัดเก็บภาษีบนฐานการบริโภคจะทำให้ราคาสินค้าในตลาดเปลี่ยนแปลงการสูงขึ้นของราคาสินค้าทำให้อำนาจซื้อของบุคคลหรือครัวเรือนลดลง รายได้ที่แท้จริงจึงลดลงด้วย เราเรียกผลกระทบทางด้านนี้ว่า ผลกระทบทางด้านการใช้รายได้ เมื่อเรานำเอาผลกระทบทั้งสองด้านมาพิจารณาร่วมกันเราจะทราบการเปลี่ยนแปลงรายได้ที่แท้จริงของบุคคลหรือครัวเรือนอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของภาษี โดยการเปรียบเทียบรายได้ที่แท้จริงก่อนภาษีและหลังภาษีว่าเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด หรือเราอาจพิจารณาผลกระทบของภาษีในระดับสังคม โดยการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่แท้จริงก่อนภาษีและหลังภาษีของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามชั้นรายได้ โดยวิธีนี้ เราจะทราบผลของภาษีอาจกระตุ้นการกระจายความเป็นธรรม ซึ่งในการวิเคราะห์ R. A. Musgrave และ P. B. Musgrave ได้สร้างแบบจำลองในรูปของรายได้ที่แท้จริงหลังภาษีของครัวเรือน (disposable real income) ดังนี้⁶

$$\begin{aligned}
 DRY &= E - T_Y \\
 &= P + T_S \\
 &= DY/GP \\
 \text{ในที่นี่ } E &= \text{รายได้จากการขายปัจจัยการผลิตของครัวเรือน}
 \end{aligned}$$

T_Y	=	ภาษีที่เก็บจากการได้
P	=	ราคาสินค้า ณ ต้นทุนการผลิต
T_S	=	ภาษีการขาย
DY	=	รายได้ที่เป็นตัวเงินหลังภาษี
GP	=	ราคากลางของสินค้า หรือราคาสินค้าที่รวมภาษี

จากแบบจำลอง การเปลี่ยนแปลงรายได้ที่แท้จริงหลังภาษีขึ้นอยู่กับภาษีที่เก็บบนฐานรายได้ซึ่งเป็นภาษีทางตรง และภาษีที่เก็บบนฐานการใช้จ่ายซึ่งเป็นภาษีทางอ้อม เราจะเห็นได้อบ่างชัดเจนว่า การเปลี่ยนแปลงภาษีที่เก็บจากการได้อันเกิดจากการขายบวกจักษ์การผลิตจะทำให้ T_Y เปลี่ยนแปลงขณะที่การเปลี่ยนแปลงภาษีที่เก็บบนฐานการใช้จ่ายจะทำให้ T_S เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การสูงขึ้นของภาษีเงินได้ทำให้รายได้ที่แท้จริงลดลงเนื่องจากว่า T_Y สูงขึ้นทำให้รายได้สูตรหลังภาษีลดลง ส่วนการสูงขึ้นของภาษีการขายทำให้รายได้ที่แท้จริงหลังภาษีลดลงก็เนื่องจากว่า T_S สูงขึ้นทำให้ราคากลางของสินค้าสูงขึ้น

จากแบบจำลองนี้เราสามารถวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงฐานทางเศรษฐกิจของบุคคลโดยการเปรียบเทียบรายได้ที่แท้จริงก่อนภาษี (E/P) กับรายได้ที่แท้จริงหลังภาษี (DY/GP) ถ้ารายได้ที่แท้จริงหลังภาษีเพิ่มขึ้น แสดงว่าฐานะของบุคคลหลังภาษีดีขึ้น แต่ถ้ารายได้ที่แท้จริงหลังภาษีลดลงแสดงว่าฐานะของบุคคลหลังภาษีแย่ลง

6.2 การวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงรายได้

มาตรการภาษีบางครั้งจะเกิดผลกระทบต่อบุคคลกลุ่มต่าง ๆ แตกต่างกัน ในการวัดผลกระทบของการภาษีในระดับกลุ่มบุคคลหรือสังคมเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบภาษีของกลุ่มบุคคลตามชั้นรายได้ต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ แนวทางในการศึกษาดำเนินการในทำนองเดียวกับการศึกษาผลกระทบต่อฐานะของบุคคลในหัวข้อที่ผ่านมาเพียงแต่ในกรณีนี้ได้จัดกลุ่มบุคคลตามฐานะทางเศรษฐกิจแล้วเรา มุ่งความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่แท้จริงของกลุ่มบุคคลตามชั้นรายได้อันเนื่องมาจากมาตรการภาษีว่าได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

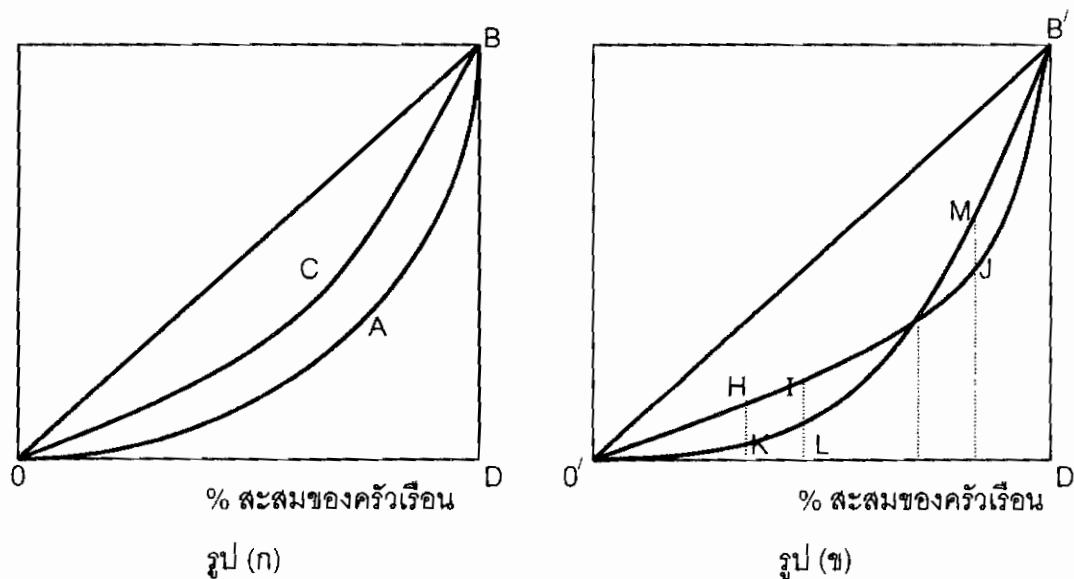
อย่างไรก็ตาม การพิจารณาผลของการภาษีต่อการกระจายรายได้นั้นไม่เพียงแต่เราจะทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรายได้ที่แท้จริงเท่านั้น โดยทั่วไปแล้วเรามักจะศึกษาสภาพการกระจายรายได้ควบคู่กันไปด้วย โดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์จีนี (GINI coefficient) เป็นตัวนีชี้วัดความไม่

เสนอภาคในการกระจาย ในการพิจารณาว่าระบบภาษีมีผลต่อการกระจายความเป็นธรรมอย่างไรก็ โดยการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์jin ก่อนและหลังภาษี หรือค่าสัมประสิทธิ์jin ก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีแล้วแต่กรณี ถ้าหากค่าสัมประสิทธิ์jin เพิ่มขึ้น แสดงว่า ระบบภาษีทำให้การกระจายรายได้มีความไม่เสมอภาคยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าค่าสัมประสิทธิ์jin ลดลง แสดงว่า ระบบภาษีอาจทำให้การกระจายรายได้มีความเสมอภาคหรือมีความเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นได้ดังรูปที่ 5-4(ก)

จากรูปที่ 5-4(ก) ให้แก่นอนแทนเปอร์เซ็นต์สะสมของครัวเรือน แกนตั้งแทนเปอร์เซ็นต์สะสมของรายได้ เส้น OB เป็นเส้นการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน ให้เส้นOAB และเส้น OCB เป็นเส้นลอเรนซ์ก่อนและหลังภาษี ตามลำดับ ในที่นี้แสดงว่า ระบบภาษีทำให้การกระจายรายได้มีความเสมอภาคยิ่งขึ้น เพราะเส้นลอเรนซ์หลังภาษีอยู่ใกล้เส้นความเท่าเทียมกันมากกว่าเส้นลอเรนซ์ก่อนภาษี นั่นคือ การภาษีจะหักภาษีอยู่มากกว่าก่อนภาษี ให้สูงมากกว่าก่อนภาษีรายได้น้อย ลักษณะ โครงสร้างอัตราภาษีเป็นแบบก้าวหน้า (progressive tax rate) ในทางตรงกันข้าม ถ้าเส้นลอเรนซ์หลังภาษีออกห่างจากเส้นความเท่าเทียมกันมากขึ้นหรืออยู่ใต้เส้นลอเรนซ์ก่อนภาษี สภาพการกระจายรายได้ หลังภาษีมีความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น ในกรณีนี้ ค่าสัมประสิทธิ์jin หลังภาษีจะมีค่ามากกว่าค่าสัมประสิทธิ์jin ก่อนภาษี แสดงว่า การภาษีจะหักภาษีอยู่ต่ำกว่าผู้มีรายได้ต่ำมากกว่าผู้มีรายได้สูง ลักษณะ โครงสร้างอัตราภาษีเป็นแบบลดลง (regressive tax rate)

% สะสมของรายได้

% สะสมของรายได้

รูปที่ 5-4 การวัดผลของการภาษีต่อการกระจายรายได้

การเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และค่าสัมประสิทธิ์จีก่อนและหลังภาษีนี้มิได้ขึ้นอยู่กับอัตราภาษีของภาษีใดภาษีหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ภาษีอากรทั้งระบบทั้งภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม โดยทั่วไปผลของการจัดเก็บภาษีทางตรง เช่นภาษีเงินได้ ในอัตราภาษีทางน้ำจะไปลดความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ลง ส่วนผลของการจัดเก็บภาษีทางอ้อมซึ่งผู้ประกอบการผู้มีหน้าที่เสียภาษีสามารถผลักภาระไปยังผู้บริโภคหรือเข้าของปัจจัยได้ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเป็นผู้รับภาระที่แท้จริง (economic incidence) สัดส่วนการภาษีทางอ้อมต่อรายได้ของผู้มีรายได้น้อยจะสูงกว่าผู้มีรายได้สูง ภาษีทางอ้อมจะทำให้การกระจายรายได้ไม่เสมอภาคยิ่งขึ้นดังนั้น ในการพิจารณาโครงการสร้างภาษีเพื่อให้รัฐบาลใช้ในเบ็ดภาษีบรรลุวัตถุประสงค์ในการกระจายความเป็นธรรมในสังคม รัฐบาลไม่ควรอาศัยรายได้จากภาษีทางอ้อมซึ่งมีลักษณะลดลงมากที่สุดเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบภาษี เพราะลักษณะลดลงของภาษีทางอ้อมจะไปหักล้างลักษณะก้าวหน้าของภาษีทางตรงเป็นผลให้การกระจายรายได้เลวลงได้

อย่างไรก็ตาม การวัดการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ด้วยสัมประสิทธิ์นี้ ซึ่งเป็นดัชนีรวมขาด (summary index) ที่ยังมีข้อจำกัดอยู่ กล่าวคือ การที่ค่าสัมประสิทธิ์นี้ค่าเท่ากันนี้ใช่

หมายความว่าลักษณะการกระจายรายได้จะเหมือนกัน เพราะมันมิได้ระบุลักษณะการกระจายรายได้ ก่อนและหลังภาษีภายนอกคู่มืออย่าง ฯลงไว้อีก สัมประสิทธิ์จึงเป็นดัชนีที่แฟรงเรน ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นลอเรนซ์กับค่าสัมประสิทธิ์นี้มิใช่ความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง แม้ว่าเส้นลอเรนซ์เส้นหนึ่งจะให้ค่าสัมประสิทธิ์นี้เพียงค่าเดียว แต่ค่าสัมประสิทธิ์นี้หนึ่งค่าสามารถเขียนเป็นเส้นลอเรนซ์ได้หลายเส้น ดังรูปที่ 5-4(ข) เส้นลอเรนซ์ O/KLMB/ และเส้น O/HIJB/ จะให้ค่าสัมประสิทธิ์นี้เท่ากัน แต่มีอตราพิจารณาลักษณะการกระจายรายได้แล้ว จะเห็นได้ว่า สภาพการกระจายรายได้ที่แสดงโดยเส้นลอเรนซ์ O/HIJB/ การกระจายรายได้ในสังคมมีความเท่าเทียมกันมากกว่า สภาพการกระจายรายได้ที่แสดงโดยเส้น O/KLMB/ ฉะนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ด้วยสัมประสิทธิ์นี้จึงต้องพิจารณาอย่างระมัดระวัง

เพิงอรรถบทที่ 5

1. R.A. Musgrave and P.B. Musgrave . 1989 **Public Finance in Theory and Practice** . (5th ed.) New York : McGraw - Hill chapter 12 pp. 211 - 216.
2. Harvey S. Rosen . 1985. **Public Finance**. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc. chapter 11, pp. 238 - 241.
3. Charles M. Allan .1971. **Theory of Taxation** . Harmondsworth: Penguin Book . pp. 56.
4. Walter Nicholson. 1989. **Microeconomic Theory : Basic Principles and xtensions**. (4th ed) Chicago : Dryden Press, pp. 439-442
5. John Cullis and Phillip Jones.1992. **Public Finance and Public Choice**. London: McGraw - Hill chapter 7, pp. 203 - 209.
6. R.A. Musgrave and P.B. Musgrave , op.cit. pp. 240 - 243.